

โครงการ การผลการบำบัดความคิดและพฤติกรรมของผู้ป่วยยาเสพติดที่เข้ารับการรักษาใน ระยะเตรียมการก่อนรักษา

นางวันเพ็ญ ใจปทุม

* นางสุพรรณิ โปธิ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมบำบัดความคิดและพฤติกรรมต่อความพร้อมในการบำบัดรักษาของผู้เสพยาบ้าระยะเตรียมการก่อนรักษา ที่เข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยใน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม รวมทั้งสิ้น 160 คน ซึ่งมีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi -Experimental Research) ชนิดสองกลุ่ม วัตก่อนและหลังทดลอง เครื่องมือที่ใช้ คือ โปรแกรมบำบัดความคิดและพฤติกรรม แบบวัดความพร้อมในการบำบัดรักษา ใช้สถิติขั้นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ ค่าคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในการบำบัดรักษาและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมบำบัดความคิดและพฤติกรรม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีข้อมูลพื้นฐานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 2) เมื่อพิจารณาความพร้อมในการบำบัดรักษาผู้ติดยาบ้าแบบผู้ป่วยใน แบ่งเป็น ด้านผู้รับบริการ และรูปแบบการบำบัด กลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมบำบัดความคิดและพฤติกรรมระยะเตรียมการก่อนรักษามีค่าคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในการบำบัดรักษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ผู้รับการบำบัดที่ได้รับโปรแกรมการบำบัดความคิดและพฤติกรรมระยะเตรียมการก่อนรักษามีคะแนนความพร้อมในการบำบัดรักษาเพิ่มมากขึ้นในทุกด้าน

คำสำคัญ: การบำบัดความคิดและพฤติกรรม ผู้เสพยาบ้า

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมบำบัดความคิดและพฤติกรรมของผู้เสพยาบ้าในระยะเตรียมการก่อนรักษา ที่เข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยใน

สมมุติฐาน ผู้ป่วยเสพยาบ้าที่ได้รับการบำบัดความคิดและพฤติกรรมมีความความพร้อมในการบำบัดรักษา มากกว่ากลุ่มที่ได้รับการเตรียมความพร้อมตามปกติของสถาบันราชัญญรักษ์

ขอบเขตของการวิจัย ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ป่วยเสพติดยาบ้า ที่เข้ารับการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยในสถาบันรัฐญารักษ์ระหว่างเดือนตุลาคม 2554 ถึงพฤษภาคม 2555

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่ การได้รับและไม่ได้รับโปรแกรมการบำบัดความคิดและพฤติกรรม ระยะเตรียมการก่อนรักษา

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่

ความพร้อมในการบำบัดรักษา(Treatment readiness)

วิธีดำเนินการวิจัย การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาผลของโปรแกรมบำบัดความคิดและพฤติกรรมต่อความพร้อมในการบำบัดรักษาของผู้เสพติดยาบ้าระยะเตรียมการก่อนรักษาที่เข้ารับการรักษา แบบผู้ป่วยในสถาบันรัฐญารักษ์ ครั้งนี้เป็นการศึกษา กึ่งทดลอง(Quasi-experimental Research.)ใช้รูปแบบสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง

กรอบแนวความคิดของงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้เสพติดยาบ้า ที่เข้ารับการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยในสถาบันรัฐญารักษ์ระหว่างเดือนตุลาคม 2554 ถึงพฤษภาคม 2555

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เป็นผู้เสพติดยาบ้าเพศชายที่เข้ารับบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยใน ระยะเตรียมการก่อนรักษา ซึ่งจำแนกผู้ป่วยออกเป็น 2 กลุ่ม โดยการสุ่มอย่างง่ายเข้าในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมในสัดส่วนที่เท่าๆ กัน กลุ่มละ 80 คน (คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากฐานข้อมูลงานวิจัยของครุณี ภูขาว. 2006 ในโปรแกรม Epi cale 2000) สำหรับกลุ่มควบคุมผู้ป่วยจะเข้าร่วมโปรแกรมตามปกติของสถานบำบัด มีคุณสมบัติของผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

Inclusion criteria

1. เพศชายอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์
2. สมัครใจและยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดโปรแกรม
3. ไม่มีภาวะแทรกซ้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วม

กิจกรรม

Exclusion criteria

1. ผู้ป่วยที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบตามโปรแกรม

เครื่องมือและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล คุณสมบัตินี้พื้นฐานของผู้ป่วยเสพติดยาบ้า วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน นำมาแจกแจงในรูปความถี่และค่าร้อยละ
2. ทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ย ความพร้อมในการบำบัดรักษาระหว่างกลุ่มของผู้เสพติดยาบ้า กลุ่มทดลองหลังเข้าโปรแกรมการบำบัด ความคิดและพฤติกรรมระยะเตรียมการก่อนรักษา และกลุ่มควบคุมที่ได้ รับการดูแลตามปกติ โดยใช้สถิติ t-test for independent sample
3. ทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ย ความพร้อมในการบำบัดรักษาของผู้เสพติดยาบ้า กลุ่มทดลอง ก่อนและหลังเข้าโปรแกรม โดยใช้สถิติ t-test dependent sample

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ย 24 ปี ใกล้เคียงกับกลุ่มควบคุมที่มีอายุเฉลี่ย 22 ปี ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสโสด มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มทดลองส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน ส่วนในกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย กลุ่มควบคุมที่มีรายได้เฉลี่ย 11,006 บาท มากกว่ากลุ่มทดลองที่มีรายได้เฉลี่ย 8,371 บาท ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัว (พ่อ แม่ พี่ น้อง ภรรยา ลูก) โดยสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของกลุ่มทดลองส่วนใหญ่รักใคร่กลมเกลียวกันดี ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ทะเลาะกันบ้าง ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีบุคคลในครอบครัวใช้สารเสพติดที่ผิดกฎหมาย ซึ่งจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีข้อมูลพื้นฐานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตาราง 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในการบำบัดรักษาของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมการบำบัดการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมระยะเตรียมการก่อนรักษา

ความพร้อมในการบำบัดรักษา ผู้ติดตามเสพติดแบบผู้ป่วยใน	ก่อน		หลัง		df	T
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1.ด้านผู้รับบริการ	34.24	4.361	35.21	3.964	79	.002**
2.ด้านรูปแบบการบำบัด	33.85	3.806	34.44	4.209	79	.107
รวม	68.09	7.305	69.65	7.590	79	.006**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 พบว่า ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการบำบัดความคิดและพฤติกรรมระยะเตรียมการก่อนรักษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในการบำบัดรักษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพร้อมของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมปกติในระยะเตรียมการก่อนรักษา

ความพร้อมในการบำบัดรักษา ผู้ติดตามเสพติดแบบผู้ป่วยใน	ก่อน		หลัง		df	T
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1.ด้านผู้รับบริการ	34.70	4.092	34.90	4.394	79	.471
2.ด้านรูปแบบการบำบัด	34.10	5.179	34.00	5.089	79	.753
รวม	68.80	8.742	68.90	8.922	79	.825

**ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความพร้อมของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมปกติในระยะเตรียมการก่อนรักษาไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในการบำบัดรักษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการได้รับโปรแกรม ระยะเตรียมการก่อนรักษา

ความพร้อมในการบำบัดรักษา ผู้ติดสารเสพติดแบบผู้ป่วยใน	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		df	p-value
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1.ด้านผู้รับบริการ	34.24	4.361	34.70	4.092	157.363	.490
2.ด้านรูปแบบการบำบัด	33.85	3.806	34.10	5.179	145.052	.728
รวม	68.09	7.305	68.80	8.742	152.080	.529

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 4. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในการบำบัดรักษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังได้รับโปรแกรมการบำบัดความคิดและพฤติกรรมระยะเตรียมการก่อนรักษา

ความพร้อมในการบำบัดรักษา ผู้ติดสารเสพติดแบบผู้ป่วยใน	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		df	p-value
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1.ด้านผู้รับบริการ	35.21	3.964	34.90	4.394	156.355	.637
2.ด้านรูปแบบการบำบัด	34.44	4.209	34.00	5.089	152.630	.438
รวม	69.65	7.590	68.90	8.922	154.046	.568

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4. พบว่า เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในการบำบัดรักษาผู้เสพยาบ้าแบบผู้ป่วยใน ระยะเตรียมการก่อนรักษา ด้านผู้รับบริการและ ด้านรูปแบบการบำบัดรักษา กลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วม โปรแกรมการบำบัดความคิดและพฤติกรรมระยะเตรียมการก่อนรักษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ผู้รับการบำบัดที่ได้เข้าร่วม โปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้นในทุกด้าน

อภิปรายผล

1. หลังการทดลอง ผู้เสพยาบ้าที่เข้าร่วม โปรแกรมบำบัดความคิดและพฤติกรรมมีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในการบำบัดรักษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. หลังการทดลอง พบว่า ความพร้อมในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดแบบผู้ป่วยใน และด้านผู้รับบริการ ด้านรูปแบบการบำบัด กลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วม โปรแกรมการบำบัดการบำบัด

ความคิดและพฤติกรรม ระยะเตรียมการก่อนรักษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ผู้เสพติดยาบ้าที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้นในทุกด้าน

การบำบัดทางความคิดพฤติกรรม เป็นการรักษาที่ใช้การผสมผสานระหว่างเทคนิคการปรับความคิดและการปรับพฤติกรรม ซึ่งในการรักษาโดยวิธีนี้ผู้รักษาทำหน้าที่ชี้แนะให้ผู้ป่วยได้เข้าใจรูปแบบต่างๆของความคิดที่เบี่ยงเบนและพฤติกรรมที่ผิดปกติ โดยการอภิปรายโต้แย้งความคิดที่ผิดปกติอย่างเป็นระบบ เทคนิคที่นำมาใช้ในโปรแกรมในระยะเตรียมการก่อนรักษา คือการวิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสียของการบำบัดเป็นกลวิธีในการวิเคราะห์ถึงความเชื่อในทางลบของผู้ใช้ยาและสารเสพติดต่อการเข้ารับการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยในจนทำให้มองข้ามประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าบำบัดรักษาและการเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสียจะนำไปสู่การตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา

การสำรวจความคาดหวังเกี่ยวกับผลการรักษาในรูปแบบรู้จักพฤติกรรมบำบัดที่จะเกิดขึ้นนั้นมีผลต่อการตัดสินใจที่จะเข้าสู่กระบวนการบำบัดหรือการกระทำพฤติกรรมที่จะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในการหยุดใช้ยาเสพติดเช่นกัน นอกเหนือจากนี้การผู้ป่วยส่วนใหญ่ต้องการทราบว่าตนเองป่วยด้วยโรคอะไรทำให้ความรู้สึมองติดยาเพื่อให้ผู้รับการบำบัดเชื่อมโยงถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากผลของการใช้ยาเสพติดและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม ของตน

ดังนั้นในระยะเตรียมการก่อนรักษานักบำบัดจะต้องเชื่อมต่อประเด็นต่างๆ เพื่อให้ผู้รับการบำบัดตระหนักถึงความสำคัญในการบำบัดและเกิดความพร้อมในการเข้ารับการบำบัดรักษา อยู่จนครบโปรแกรมการบำบัดได้รับการปรับเปลี่ยนความคิด อารมณ์ พฤติกรรม มีทักษะในการป้องกันการกลับไปใช้ยาซ้ำสามารถกลับไปอยู่ในสังคมได้โดยไม่พึ่งพายาเสพติดไม่ให้โรคกลับมาเป็นซ้ำได้อย่างมีโดยเป้าหมายสุดท้ายหวังว่าผู้ป่วยจะสามารถเรียนรู้จนสามารถนำไปใช้บำบัดตนเองได้ ซึ่งจะเป็นการป้องกันประสิทธิภาพการที่เราสามารถส่งเสริมให้ผู้ป่วยรับการบำบัดรักษาครบทุกขั้นตอน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ป่วยสามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.) ควรมีการศึกษาในรูปแบบการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดในระยะเตรียมการก่อนรักษาในรูปแบบการบำบัดผู้ติดยาเสพติดรูปแบบอื่น

2.) ในการศึกษาครั้งนี้ยังขาดการมีส่วนร่วมของญาติ ผู้ดูแล ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม บทบาทของญาติ หรือผู้ดูแล ในระยะเตรียมความพร้อมก่อนการรักษา ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการทำให้เกิดแรงสนับสนุนในการบำบัดรักษายิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอาจารย์ ดร. ครุณี ภูขาว และอาจารย์ ดร. สุชาดา รัชชกุลและดร. กุสุมา แสงเดือนฉาย ที่เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวิจัยขอบคุณท่านผู้อำนวยการสถาบันัญญารักษ์ที่ให้การ

สนับสนุนการดำเนินการวิจัย ขอขอบคุณท่านผู้บริหารกลุ่มภารกิจบริการวิชาการและพยาบาลวิชาชีพ และบุคลากรในกลุ่มงานบริการผู้ป่วยนอกที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

บรรณานุกรม

- Aaron T.beck ,fred D. wright , Covy ,F . Newmen and Bruce S. Liese . (1993).Cognitive Therapy of subslamce alouae . New York : Guilford.
- Gerard J. Connors , Denies M. Ponovan , Carb C.Diclement .(2001).Substance Abuse Treatment Kathleen M. and stages of Change . New York : GuilFord.
- Judith S.Beck (1995). Cognitive therapy : New York : Guilford Basics and Beyond.
- Shauna Elizabeth Fuller. (2009.) Pretreatment Client Characteristics and Treatment Retention in an Intensive Outpatient Substance Abuse Treatment Program .*Marquette University*
Recommended Citation . Dissertations Dissertations, Theses, and Professional Projects.
- U.S. Department of Health and Human Servi ceo National Institutes of health (1998) . Therapy Manuals for Drug addiction.Maryland.
- U.S.(2003).Cognitive behavioral Coping Skills Therapy Manual . Manyland : National institute of A'cohol Abuse and A'coholism.
- ฉัตร พิทยรัตน์เสถียร. (2551). *Cognitive Behavioral Therapy*. (เอกสารประกอบการสอน).
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. ถ่ายเอกสาร.
- ครุณี ภูขาว. (2547). รายงานการทบทวนความรู้ชุดที่ 2 เรื่อง รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตเนื่องจากแอลกอฮอล์. กรุงเทพฯ: บีคอนซ์ พับลิชชิ่ง.
- ทิพาวดี เอมะวรรณนะ. (2547). จิตวิทยาการปรึกษาสำหรับผู้ติดยาเสพติด. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย อุ่นเอกलग. (2541). การบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดแบบผู้ป่วยนอก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- นิชนันท์ คำล้าน. (2547). การใช้กลุ่มบำบัดตามแนวคิดการปรับเปลี่ยนทางความคิด และพฤติกรรมในผู้ติดยา. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- นิมิตร แก้วอาจ. (2549). การบำบัดความคิดและพฤติกรรมผู้ป่วยสุราในโรงพยาบาลจิตเวช. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- มรรยาท รุจิวิทย์ (2548).จัดการกับความเครียดเพื่อสร้างสุขภาพจิต.ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ปราณีพร บุญเรือง. (2545). ผลของกลุ่มปรับพฤติกรรมทางปัญญาของวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดต่อการป้องกันการกลับไปเสพยา. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ปราโมทย์ สุคนิษฐ์ และมาโนช หล่อตระกูล. (2539). DSMIV ฉบับภาษาไทย (ใช้รหัส ICD-กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- โรงพยาบาลศรีธัญญา นนทบุรี กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.(2550).จิตบำบัดองค์ความรู้ ทฤษฎี เทคนิคที่เกี่ยวข้อง.นนทบุรี:โรงพิมพ์วิภาดา.
- วรรณชนก จันทชุม. (2547). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ วท.ด. (วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สถาบันวิจัยสังคม.(2548)ตำราเวชศาสตร์การเสพติด.กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สถาบันวิจัยสังคม. (2550). สถิติการบำบัดรักษาผู้ป่วยปีงบประมาณ 2548-2550. ถ่ายเอกสาร
- สุกมา แสงเดือนฉาย. (2549)ปัจจัยทางจิตและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาของผู้บำบัดรักษาสุรา. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชาติ พหาคย์. Cognitive Therapy . ขอนแก่น : ภาค วิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.